

Hørings svar til NOU 2020:5

Likhet for loven – Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)

Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) er en medlems- og interesseorganisasjon for nåværende og tidligere barnevernsbarn. LFB er den eneste demokratiske brukerorganisasjonen for barnevernsbarn i Norge. Hos oss kan alle barnevernsbarn, over 12 år, som har eller har hatt tiltak i barnevernet bli medlem – helt gratis.

Vi i LFB er glade for at rettshjelpsutvalget har tatt stilling til hvordan barnevernssaker skal vurderes opp mot rettshjelpsloven og andre lovverk. Både vi og dere vet at de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene setter minstekrav til rettshjelpsordningene våre, og vi er derfor glade for at utvalget mener at hensynet til rettssikkerhet veier tungt nok til at rettshjelp i barnevernssaker bør være gratis for alle private parter. Sett i tråd med statistikken og forskningen som vises til i NOUen mener vi i LFB at dette er et godt utgangspunkt for rettshjelpen til denne gruppen.

Som barnevernsbarnas interesseorganisasjon er det likevel vår jobb å peke på utfordringene ved at man i NOU 2020:5 kun ser på rettshjelpen til barnevernsbarn som har fylt 15 år, og som har partsrettigheter. Vi stiller oss for eksempel undrende til hvorfor utvalget ikke har vurdert behovet barn har for rettshjelp i en undersøkelsesfase av en barnevernssak. Der våre foreldre nå får 15 timer gratis rettshjelp står vi, barna, i en situasjon hvor våre rettigheter automatisk blir sammenfallende med foreldrenes. I de aller fleste andre rettsprosesser vil som hovedregel ikke barn og foreldrenes interesser være så forskjellige som de kan være i barnevernssaker. Selv om disse interessekonfliktene er vanskelige og tunge å utrede er det vår mening at utvalget ikke burde latt være å utrede en rettshjelpsordning for barn fordi det på noen områder er vanskelig.

Diskusjonen om partsrettigheter er ikke en naturlig diskusjon å ha i en NOU om rettshjelpsloven, vi savner likevel en vurdering fra utvalget på hvilken rettshjelp som kan gis uten partsrettigheter, spesielt i barnevernssaker.

Barnevernssaker skal skilles ut fra rettshjelpsloven og tas inn i barnevernloven

Spørsmålet om barnevernssaker skal skilles ut fra rettshjelpsloven og tas inn i barnevernloven er det vanskelig for oss å ta stilling til, da det for oss ikke kan tolkes som om det blir en reell endring i rettighetene for barnevernsbarn. Samtidig ser vi at forslaget kan bidra til å øke rettssikkerheten for barn med partsrettigheter i egen sak, fordi rettighetene blir tilgjengelig i deres primære lovverk. For LFB er det likevel en forutsetning at disse barna får informasjon om rettighetene sine, da vi vet at rettigheter har liten verdi for de som ikke er kjent med dem. Vi ber derfor departementet sikre at det i ny barnevernlov kommer

tydelig frem at barn skal informeres om retten til fri rettshjelp.

Gratis rettslig bistand til personer som er i en særlig utsatt situasjon

Vi er svært glade for at rettshjelpsutvalget har valgt å sette et fokus på rettssikkerheten til barn utsatt for tvangsbruk på barneverninstitusjoner. Som utvalget skriver selv er det en naturlig forlengelse av forslagene barnevernlovutvalget kom med i sin NOU 2016:16, men det er likevel viktige og nødvendig forslag rettshjelpsutvalget nå kommer med.

At barn skal få rettshjelp for å klage på tvangsbruk gjort på barneverninstitusjonen de bor på er, slik vi i LFB ser det, en styrkning av våre rettigheter. Med tanke på hvor viktig denne rettigheten vil være for barn og unge ber vi justis- og beredskapsdepartementet sikre at barne- og familiedepartementet tar med denne rettigheten inn i den nye barnevernloven. Utvalget selv peker på at bestemmelsene om rettigheter og bruk av tvang i institusjoner i dag er fastsatt i rettighetsforskriften, men vil – i likhet med LFB – at bestemmelsene løftes inn i barnevernloven dersom klagebestemmelsene i rettighetsforskriften tas inn i barnevernloven.

Vi er enige med utvalget om at det er naturlig at det er institusjonens leder som skal gis ansvar for å veilede barnet om dets rett til advokat og eventuelt formidle kontakt med advokat hvis barnet ønsker å benytte seg av denne retten. Vi ber om at det sikres at dette ansvaret også er beskrevet i lovtekst.

Rettsmøtetid

I NOUen foreslår utvalget at hovedregelen bør være at en barnevernssak ikke berammes over mer enn en dag i fylkesnemnda. Vi synes det vanskelig å peke på feil eller mangler ved forslaget. Det er likevel en forutsetning for oss at de som skal vurdere dette forslaget vurderer det opp mot barnets beste. For oss er det viktig at nødvendig tidsbruk vurderes av dommeren, og at denne vurderingen ikke må være preget av et absolutt tak satt i lovverk.

Som barnevernsbarnas representanter ser vi også at forslaget kan få positive følger for barna det gjelder. Det kan for eksempel hende rettsprosessen blir mer tilgjengelig for barn ved å kutte ned tidsbruken i nemnda. Flere av våre medlemmer forteller om lange dager hvor fokuset på tidligere hendelser preget av negativ atferd blir altoppslukende. Ved å kutte ned rettstiden ser vi en mulighet for at de rundt barnet, og barnet selv, i større grad vil ha et fremtidsperspektiv heller enn et fokus på å bevise og dokumentere alt barnet har gjort tidligere.

Vi kan likevel hverken gå gode for eller si nei til forslaget og ber departementet vurdere det opp mot utfordringene og de positive følgene beskrevet i dette høringssvaret.

Opprettelse av en ordning med faste advokater i barnevernssaker etter

modell av ordningene med faste forsvarere og bistandsadvokater i straffesaker

Vi forstår utvalget i vurderingene om at argumentene mot obligatoriske advokatlister veier tungt og at dette har ført til at utvalget ikke anbefaler at det opprettes obligatoriske advokatordninger i rettshjelpssaker. Landsforeningen for barnevernsbarn synes igjen det er vanskelig å peke på om forslaget om en obligatorisk liste er positivt eller ikke. På den ene siden veier en offentlig, obligatorisk liste tungt fordi man kan stille krav til kunnskap om barns behov og barns rettigheter, samtidig som den veier tungt den andre veien ved at man ved bruk av obligatorisk liste kan gå glipp av gode advokater som barnet kjenner.

Vi ønsker heller å vise støtte til forslaget barneombudet kom med i sitt høringssvar om kompetanse i barnevernet hvor de skriver: ... For å være forsvarer må advokatene søke, og ved enkelte domstoler også gjennom intervju før de kan stå på listen. Etter Barneombudets syn bør det legges vekt på barnerettslig kompetanse og personlig egnethet for å opptre som prosessfullmektig i barnevernssakene. Innholdet i denne kompetansen må utredes nærmere. Det bør også være et krav om at advokaten møter personlig, slik at fullmektiger ikke kan benyttes til denne type oppdrag. Det bør stilles krav om kontinuerlig kunnskapsoppdatering.

Vi ber derfor departementet se på behovet for å lovfeste hvilke krav det skal være til advokater for barn og unge, og vi ber om å bli inkludert i denne prosessen.

Offentlig nettportal for rettshjelp og en chattetjeneste

Forslaget om at rettshjelpsforvaltningen skal få ansvar for å opprette og drifte en nettportal for rettshjelp og en chattetjeneste heier vi i LFB på. Vi er spesielt glade for at utvalget også har vist til viktigheten av at nettportalen og chattetjenesten må kunne benyttes av barn. Vi støtter dette forslaget og ser frem til å delta i arbeidet om å utvikle dette.

Helt til slutt vil vi påpeke at barn under 13 år også har spørsmål de må få svar på. Det er kjempe fint at det opprettes tilbud for eldre barn, men det fjerner ikke behovet yngre barn har. Vi håper derfor departementet vil igangsette et arbeid med å se på rettshjelpsbehovet, herunder også partsrettighetene, til barn under 15 år.

Med vennlig hilsen
Landsforeningen for barnevernsbarn v/

Thomas Johansen
Leder

Vilde Adolfsen
Koordinator